SS-57

Psikotarih ve Adli Psikotravmatoloji Açısından Uluslararası Güvenlik ve Terör

Görkem Derin, Erdinç Öztürk
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

ÖZET
Psikotarih ve adli psikotravmatoloji disiplinleri, uluslararası güvenlik ve terör çalışmalarının psikotoplumsal bir bilimsel süreçte analiz edilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Dijital ağ platformlarının özellikle son yıllarda iletişimin ve etkileşimin birincil unsuru olması, ülkelerin kendi iç dinamiklerinde gerçekleşen sorunların veya çatışmaların oldukça kısa bir zaman uzamında diğer toplumlar tarafından da öğrenilmesine ve politik ya da siyasi boyutlarda uluslararası önem arz etmesine neden olmaktadır. Uluslararası statü ve konuma erişen kitlesel açmazların çözümünde ülkeler kimi zaman aktif bir rol oynayarak bu sürecin hızlanmasını sağlayabilmekte kimi zaman ise bu kitlesel açmazın daha da kötü yönde varlanış göstermesine neden olarak çeşitli ekonomik, kültürel, politik ya da siyasi sorunların ortaya çıkmasında kritik bir unsur olarak işlev görebilmektedir. Psikotarih ile yakın ilişki dinamikleri bulunan adli psikotravmatoloji açısından sistemli ve yoğun bir çabayı gerektiren multidisipliner bir çalışma alanı olan uluslararası güvenlik ve teröre yol açan unsurların sadece politik ya da toplumsal bir fenomen olarak tek taraflı değerlendirilmesi, çözüm odaklı süreçlere ket vurmakta hatta devam eden ve günümüzde oldukça hızlı bir şekilde küreselleşebilen sorunların bir domino etkisi yaratmasına sebep olmaktadır. Adli psikotravmatoloji ile yakından ilişkili olan ve özellikle erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının önlenmesine yönelik kısa ve uzun dönemli olarak uygulanabilir etkin çözüm stratejileri geliştiren psikotarihe göre, uluslararası güvenlik sorunlarının ve terörün oluşmasında; empatiden uzak ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stillerinin temel bir rolü bulunmaktadır. Psikotarih, terör ve savaş gibi toplumsal dissosiyasyona yol açan travmatik olayların hem bireysel hem kitlesel ya da psikotoplumsal etkilerini anlamaya yardımcı olmakla beraber, özellikle bu şiddet olaylarının etiyolojik karakteristiklerine özgün ve yenilikçi bir perspektiften bakmayı sağlayan bir çalışma alanıdır. Uluslararası güvenlik ve terör ile ilgili psikotarih ve adli psikotravmatoloji bakış açılarıyla yapılan disiplinlerarası çalışmaların sonucunda ortaya çıkan çağdaş paradigmalar ve çözüm odaklı modaliteler, terörle mücadelede uygulanabilir politika ve önleme stratejileri geliştirmeye yönelik bilimsel zeminin oluşturulmasında temel bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Adli psikotravmatoloji; psikotarih; toplumsal dissosiyasyon; uluslararası güvenlik ve terör

International Security And Terror in Terms of Forensic Psychotraumatology and Psychohistory

ABSTRACT
It is emphasized that international security and terrorism studies should be analyzed in a psychosocial scientific process in terms of forensic psychotraumatology and psychohistory disciplines. The fact that digital network platforms have been the primary element of communication and interaction, especially in recent years, causes the problems or conflicts occurring in the internal dynamics of the countries to be learned by other societies in a very short space of time and to have an international importance in political or political dimensions. Countries can sometimes play an active role in the solution of mass impasses that have reached international status and position, and sometimes they can accelerate this process, and sometimes this mass impasse can worsen and cause different economic, cultural, political or political problems to emerge. The unilateral evaluation of the factors that cause international security and terrorism, which is a multidisciplinary field of study that requires a systematic and intensive effort in terms of forensic psychotraumatology with dynamics of close relationship with psychohistory, only as a political or a social phenomenon, hinders solution-oriented processes. At the same time, this one-sided point of view causes ongoing and globalizing problems to create a domino effect. According to psychohistory, which is closely related to forensic psychotraumatology and develops effective solution strategies that can be applied in the short and long term, especially for the prevention of chronic childhood traumas that start at an early age, in the formation of international security problems and terrorism; unempathetic and violence-oriented: fossilized negative child-rearing styles play a fundamental role. Psychohistory is a field of study that helps to understand the individual, mass or psychosocial effects of traumatic events such as terrorism and war, which lead to social dissociation, as well as providing a unique and progessive perspective on the etiological characteristics of these violent events. Contemporary paradigms and

solution-oriented modalities that emerge as a result of interdisciplinary studies on international security and terrorism from the perspectives of psychohistory and forensic psychotraumatology will have a fundamental importance in establishing the scientific basis for developing applicable policy and prevention strategies in the fight against terrorism.

Keywords: Forensic psychotraumatology; psychohistory; communal dissociation; international security and terrorism

Terörizmin İnterdisipliner Perspektifleri

Günümüzde, interdisipliner bir araştırma ve uygulama alanı olan ve tüm toplumlar adına küresel bir tehdit teşkil eden terörizm alanındaki bilimsel araştırmalar, başta psikoloji, psikotarih, sosyoloji, siyaset ve güvenlik bilimleri başta olmak üzere geniş bir perspektifte gerçekleştirilmektedir. Bu bilimsel çalışmalar, özellikle son onlu yıllarda, terörizme karşı uzun dönemli, etkin ve uygulanabilir önleme politikaların geliştirilebilmesine imkan tanıyan bir yönelimle yapılandırılmaktadır. Bireysel ve kitlesel iletişim, teknolojik gelişmeler ve dijital ağ platformları aracılığıyla özellikle son onlu yıllarda dünyanın bütün toplumlarında oldukça hızlı bir mobil dinamizmle sağlanabilmektedir. Bu doğrultuda iletişimin zaman ve mekan gibi iki temel fiziksel bileşenden bağımsız bir şekilde gerçekleşmesi ile "terör", nüfuzunu uluslararası boyuta ulaştırabilen küresel bir tehdit haline gelmiştir. Bu konu ile ilgili olarak terör alanında uzun yıllardır çalışan önemli bilim insanları arasında yer alan Creenshaw (1990) şu ifadeleri kullanmaktadır:

"Terörizm, ancak ve ancak terör yönelimli suç organizasyonlarına, toplumsal şiddet olaylarının faillerine ya da bireysel bazda eylem yapan kişilere odaklanarak optimal bir şekilde değerlendirilebilir. Terör, bu kolektif grupların ve bireylerin bir bütün olarak ülkenin içerisinde ait olunan toplumun sosyolojik ve psikolojik dinamiklerinden bağımsız olarak düşünülemez. Bu sebeple terörizm araştırmalarındaki en önemli hedef interdisipliner ve multidisipliner bilimsel çalışmaların entegrasyonunu gerçekleştirmektir (Creenshaw, 1990)".

Çevrimiçi ağ platformları ve siber uzam, ülkelerin kendi iç süreçlerinde gerçekleşen siyasi ve ekonomik çatışmaların ya da açmazların hem dünyanın bütün ulusları tarafından öğrenilmesine hem de bu uluslar üzerinde belirli oranlarda psikotoplumsal etkiler oluşturmasına hatta onların bu sürece dahil olabilmelerine neden olmaktadır. Bu etki alanı genişleyen süreç, bazı terör organizasyonlarının ya da oluşumlarının düşmancıl faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için zemin hazırlayabilmektedir. Terörizm gibi hassas dinamiklerle karakterize bir bilimsel çalışma alanının ülkeler arasında kurulması temel bir gereklilik olan akademik iş birliği ve dayanışma çerçevesinde yürütülmesi, toplumsal şiddet olaylarıyla önlenebilir bir şekilde mücadele edilebilmesine önemli katkılar sağlamaktadır (Hudson, 2018; Derin & Öztürk, 2020). Ulusal Terörizm Araştırmaları ve Terörizme Tepkiler Konsorsiyumu terörizmi: devlet dışı bir aktörün korku, baskı veya yıldırma yoluyla politik, ekonomik, dini veya sosyal bir hedefe ulaşmak için yasa dışı güç ve şiddet kullanma tehdidi veya eylem kullanması olarak tanımlamaktadır (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism [START], 2014). Uluslararası güvenlik ve terörizm alanlarında akademik çalışmaları bulunan Gurr'un, "siyasi ya da sosyal hedefler doğrultusunda insanları yıldırmak ya da zorlamak için beklenmedik şiddetin kullanılması" şeklindeki terör tanımı alanyazında en çok referans verilen tanımlamalar arasında yer almaktadır (Gurr, 1989; Martin, 2017).

Psikotoplumsal Bir Travmatik Yaşantı Olarak Terörizmin Psikopatolojik Dinamikleri ve Dissosiyatif Yansımaları

Şiddeti yoğun, uzun ya da kısa süreli savaşlar ile uluslararası güvenlik sorunlarına yol açan terör gibi olaylar hem bireysel travmalara hem de büyük oranda toplumsal travmalara neden olmaktadır. Bu doğrultuda terör olayları esnasında ya da sonrasında gelişen travmalar toplumun; kültürel, politik, sosyal ve psikolojik yapısında majör değişim ve dönüşümlere neden olmakta, bu olaylar sonucunda ortaya çıkan kaos ve anomi ise bireylerin ruhsal entegrasyonlarını üzerinde kesintilere yol açmaktadır. Terör olaylarından olumsuz etkilenenler sadece bu olaylara ve eylemlere maruz kalan ya da tanıklık eden kişiler değildir. Terör eylemlerine ilişkin "olay anında acı çeken insanları" ve "mağdur bireylerin çaresiz hallerini" açık ve net bir şekilde görsel içeriklerle paylaşan medyayı takip eden insanların ruh sağlıkları da olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Pfefferbaum, 2003). Özellikle terör olayı öncesinde orada bulunup, bu olaya tanıklık etmeyen ya da mağduru olmayan insanların medya aracılığıyla toplumsal şiddet eylemi ile karşılaşmaları sonucunda, bu şiddet eylemlerine doğrudan maruz kalan insanlar kadar yoğun ve şiddetli psikolojik reaksiyonlar verebildikleri vurgulanmaktadır (Öztürk & Derin, 2020; Weimann, 2008).

Doğrudan ya da direkt olarak maruz kalınan toplumsal şiddet olayları, hem fiziksel hem de psikolojik açıdan negatif etkileri olan majör travmatik yaşantılardır. Dolaylı olarak deneyimlenen terör eylemleri, bu ruhsal açıdan sarsıcı eylemlerin bir domino etkisi olarak ikincil travmatik yaşantıların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Shalev, terör eylemleri gibi toplumsal şiddet olayları esnasında gelişen peritravmatik dissosiyasyonun uzun bir süreçte dissosiyatif bozukluğa dönüşmenin güçlü

bir olasılık olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Shalev'e göre terör eylemlerinin fiziksel ve psikolojik boyutları birbiri ile iç içe geçmekte olup, her birinin diğerinden bağımsız ya da ilişkisiz bir şekilde değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu durumla ilişkili, "Terör maruziyetinden oldukça kısa bir süre sonra, bu travmatik eylem somut bir olay olmaktan çıkar ve psikolojik hatta psikopatolojik bir hale bürünmeye başlar." ifadesi, terörün psikolojik yönlerine dikkat çekmektedir (Shalev, 2002). Terörizme dolaylı bir şekilde maruz kalan kişilerde ortaya çıkan ruhsal etkiler, bu toplumsal olayın hemen ardından minimal düzeyde kendini göstermekteyken zaman içerisinde proses edilemediğinde ise travma sonrası stres bozukluğu belirtileri ve patolojik düzeydeki dissosiyatif yaşantılara dönüşebilmektedir. Terörün bireysel psikolojik etkilerinin yanı sıra vatandaşların büyük bir çoğunluğuna sirayet eden yıkıcı psikotoplumsal etkileri de sosyal entegrasyonun bozulmasına ya da kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Terörizmin doğrudan ve dolaylı etkileri, bireylerin günlük yaşamın olağan sorunları ile başa çıkmak için gereken psikolojik kaynakları ve yeteneklerini olumsuz etkileyebilmektedir. Kişilerin psikolojik sağlamlığı ve ruhsal entegresyonu terör eylemlerinden kaynaklı önemli ölçüde sekteye uğradığı için, aktüel hayatın olağan sorunları da bu kişiler tarafından yönetilemez hale gelebilmektedir. Bu olumsuz negatif tabloya travmatize bireyler belirli ölçüde dissosiyatif reaksiyonlarla ya da savunmalar geliştirerek katlanabilmektedir (Ciottone, 2016).

Toplumsal şiddet olayları ile ilişkili psikopatolojiler arasında travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyatif bozukluklar, madde kullanım bozuklukları, anksiyete bozuklukları ve majör depresyon bozukluğu ön plana çıkmaktadır. Özellikle terör olayından uzaklaşma sürecinde kendisine yardım edecek kimsenin olmayışı ve/veya bu travmatik yaşantılara karşı "donma" reaksiyonunu gösteren terör mağdurlarının travma sonrası stres bozukluğu ve dissosiyatif bozukluk geliştirme olasılıklarının yüksek olduğu ifade edilmektedir. Hem terör olaylarına ilişkin "koku", "ses" ve "görüntü" gibi birden fazla duyusal uyarana maruz kalan hem de bu olaylar esnasında sevdiği kimselerin ölümüne ya da yaralanmasına tanıklık eden kişilerde psikopatoloji gelişme ihtimali de oldukça fazladır. Terör gibi şiddetli ve yoğun nitelikteki şiddet olaylarına maruz kalan bireylerin, travmalarını proses edememeleri durumunda bu dissosiye edici olumsuz yaşam olaylarının negatif ruhsal etkilerini kuşaklararası bir uzamda çocuklarına aktarabildikleri belirtilmektedir. En az bir ebeveyni terör olayına maruz kalan İsrailli askerler ile yapılan çalışmada, bu askerlerin yüksek oranda travma sonrası stres bozukluğu belirtilerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda yapılan başka bir araştırmada ise Vietnam savaşı gazilerinin çocuklarında davranışsal sorunlar ve minör düzeyde depresyon yaşantıları saptanmıştır. Terör olaylarına maruz kalan bireylerde en sık görülen psikolojik belirtiler arasında; dissosiyatif flaşbekler, panik ataklar ve travmatik anılardan uzaklaşmak yönelimli madde kullanımı yer almaktadır (Öztürk & Derin, 2020; Rosenheck, R., & Fontana, 1998; van der Kork, 2002).

Uluslararası Güvenlik ve Terör: Psikotarihsel Bir Değerlendirme

Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının tarihini, şiddet odaklı negatif çocuk yetiştirme stilleri kapsamında interdisipliner bir zeminde çalışan psikotarih, uluslararası güvenlik sorunları yaratan yıkıcı şiddetin, çatışmaların ve terörün önlenmesine yönelik etkin, pratik ve uygulanabilir çözüm önerileriyle 20.yüzyılın son çeyreğinden günümüze en dikkat çekici araştırmaları ve bilimsel eserleri üreten bilim dallarının başında gelmektedir. Psikotarih, çocukluk çağı travmalarının, dissosiyasyonun ve savaşların hatta terörün bireylerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini net bir şekilde vurgulamakta ve bu olumsuz yaşam olaylarının toplumsal düzeydeki sonuçlarını ve tezahürlerini sistemli ve detaylı bir şekilde değerlendirmektedir. (deMause, 1982, 1998; Öztürk, 2018, 2020a, 2020b). Bireysel ve toplumsal travmaların zamandizinsel dönüşümünün açıklanmasına yönelik kapsamlı bir perspektif sunan ve psikotarihin en önemli duayeni olan deMause tarafından geliştirilen "Tarihin Psikojenik Teorisi"ne göre her psikotarihsel döneme özgü hakim kişilikler bulunmakla birlikte bu kişilikler de her dönemin sosyal, siyasi, ekonomik ve dini yapıları ile savunma mekanizmaları üzerinde kritik bir role sahiptir. deMause, "Tarihin Psikojenik Teorisi" ile yakın ilişki dinamikleri bulunan terörü, teorik açıdan "grup fantezileri" kavramı ile açıklamaktadır. Toplumsal şiddet olaylarının ve terörün psikolojik dinamiklerine ve etiyolojisine ilişkin önemli açıklamalar getiren grup fantezilerinin sırasıyla; yenilikçi, bunalımlı, manik ve savaş dönemi olmak üzere dört evresi bulunmaktadır ve bu dört evre bir döngü şeklinde yaşantılanmaktadır (deMause, 1979, 1981, 1997; Öztürk, 2018, 2020a, 2020b; Türel, Öztürk & Çalıcı, 2018):

Yenilikçi dönem, yeni bir psikosınıfın oluşmaya başladığı pozitif gelişmelerle karakterize uyum odaklı bir refah dönemdir. Bu dönemde teknolojik ve bilimsel ilerlemeler yaşantılanmakta olup özellikle kadınlar ve toplumdaki azınlık ya da dezavantajlı gruplar psikotoplumsal açından önemli bir destek ve değer görmektedir. Bunalımlı dönem, bir önceki evredeki olumlu gelişmelerin bireyleri ve toplumları rahatsız etmeye başladıkları ve bu pozitif gelişmelerin psikolojik açıdan içselleştirilmekte veya sindirilmekte zorlanıldığı bir süreçtir. Yeni psikotoplumsal düzenlemelerden kaynaklanan refah ve bolluk, zamanla önemini ve anlamını kaybederek vatandaşların kaygı duymalarına ve depresif reaksiyonlar göstermelerine sebep olmaktadır. Bu negatif ruhsal sürecin toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından deneyimlenmeye başlamasıyla sosyoekono-

mik açıdan düşüş dönemine girilmektedir. Manik dönem, ekonomik problemlerin yeni psişik endişeleri ortaya çıkardığı, cezalandırıcı tutum ve davranış gösteren anne-babaların varlanış gösterdiği, kendine zarar verme davranışları ile intihar girişimlerinin belirgin olarak arttığı ve özellikle azınlık grupların önemli bir risk unsuru olarak algılandıkları dönemdir. Bu dönemde toplumlar kriz dönemlerine karşı optimal muhakemeden uzak manik bir savunma geliştirmekte, spekülatif ve ani yatırımlar gerçekleştirmekte ve herhangi bir ihtiyaç olmadığı halde askeri yapılanmayı güçlendirmektedir. Savaş dönemi, ulusların diğer ülkelerle majör sorunları bulunmamasına rağmen ani ve beklenmedik bir anda genellikle belirli bir sebebi olmaksızın başlayan toplumsal şiddet olayları neticesinde suçluluk hissetmeyeceği herhangi bir ülkeyi "düşman" kabul ederek kendi vatandaşlarını ölmek ve öldürmek üzere çatışmalara gönderdiği bir dönemdir. Bu dönemde vatandaşlar mücadele ederek ve savaşarak psikotarihsel bir "kurban" konumunda bulunup bütün ulusun suçluluk duyguları için "zehir konteyneri" işlevi görmektedirler. Bireylerin hayatını kaybetmeleri pahasına verdikleri mücadelenin sonrasında toplum, grup fantezileri döngüsünün başına yani yenilikçi döneme geri gelmektedir (deMause, 1979; Öztürk, 2020a, 2020b; Türel, Öztürk & Çalıcı, 2018a).

Uluslararası Güvenlik ve Terör: Adli Psikotravmatolojik Bir Değerlendirme

Postmodern toplumlarda bireylerin psikolojik, sosyolojik ve politik boyutlardaki psikososyopolitik dönüşümleri sürecinde son onlu yıllarda önemli bir ivme kazarak hızla gelişen dijital iletişim ağları ya da teknoloji araçlı iletişimler önemli bir rol oynamaktadır. Dijital iletişim ağları, günümüzde iletişimin ve etkileşimin kurulmasındaki birincil teknolojik araçlar olarak kullanılmakta ve hem bireyler hem de kurum ve kuruluşlar bu teknolojik araçlar sayesinde küresel bir iletişim sağlamaktadır. Bu doğrultuda ülkelerin kendi iç dinamiklerinde gerçekleşen psikotoplumsal çatışmalar ve açmazlar kısa bir zaman uzamında diğer ülkeler tarafından da öğrenilmekte ve yaşanan bu problemler politik ya da siyasi açıdan ulusal bir konumdan uzaklaşıp uluslararası bir önem arz etmeye başlamaktadır (Derin & Öztürk, 2019, 2020; Öztürk, 2020c). Uluslararası bir konuma erişen kitlesel açmazların çözümünde ülkeler kimi zaman aktif bir rol oynayarak çözüm sürecinin hızlanmasını sağlayabilmekte kimi zaman ise bu kitlesel açmazın ortadan kaldırılmaması daha farklı ekonomik, kültürel, politik ya da siyasi sorunların oluşmasını olanaklı kılabilmektedir (Hudson, 2018). Psikotarih ile bilimsel odaklar açısından ortaklaşan adli psikotravmatolojiye göre hem interdisipliner hem de multidisipliner bir çalışma alanı olan uluslararası güvenlik ve terörü sadece politik ya da sadece toplumsal bir fenomen olarak tek bir yönden ele almak yerine psikoloji, sosyoloji ve siyaset gibi birçok farklı bilim dalının katıldığı çok eksenli bir perspektiften değerlendirmek bu toplumsal şiddet olaylarının nötralize edilebilmesi adına temel bir gerekliliği oluşturmaktadır (Derin & Öztürk, 2020; Martin, 2017; Öztürk & Erdoğan, 2021).

Adli psikotravmatolojinin önemle vurguladığı üzere toplumsal şiddet olayları, savaşlar ve terörizm gibi toplumda kaos ve anomi ortamının oluşmasına sebep olan travmatik yaşantılardan sonra ruh sağlığı uzmanlarına bireysel ve toplumsal stabiliteyi sağlamak hususunda önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle toplum ruh sağlığı destek merkezleri ve bireysel çalışan ruh sağlığı profesyonelleri ortak bir zeminde buluşarak "krize müdahale" eksenindeki planlamaları en kısa sürede yapmalıdır. Toplumsal şiddet olaylarının kısa ve uzun dönemli psikotoplumsal etkilerinin optimal bir düzeyde yönetilebilmesi adına bu olaylara direkt olarak maruz kalanların yanı sıra dolaylı olarak etkilenen kesimin de hedeflenerek mağdurların "viktimizasyonları" ve "psikolojik açmazları" ekseninde krize müdahale temelli psikososyal destek hizmetleri ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Bu eksende yapılandırılan kamu destek hizmetleri, toplumdaki uluslararası güvenlik sorunlarının ve medya aracılığıyla tüm vatandaşlara nüfuz edebilen zayıflık ve çaresizlik hislerinin proses edilmesine odaklanarak, bireylerin gündelik hayatlarındaki uyuma hizmet eden ritüellerini optimal oranlarda gerçekleştirmeleri hususunda önemli katkılar vermektedir. Gündelik hayattaki ritüellerin ve işleyişin tekrar kazandırılmasındaki amaç ise bireylerin bu travmatik yaşantılardan sonra kesintiye uğrayan ya da bozulan kontrol odaklarının bir bütün olarak: entegre bir şekilde fonksiyon görebilmesini sağlamaktır.

Sonuç olarak, uzun süreli ya da ardışık savaşların ve küreselleşmenin etkisiyle birlikte uluslararası konuma erişen terörizm esnasında veya hemen sonrasında oluşan toplumsal travmalar, grup dinamiklerinin oluşumunu ve bireylerin psikolojilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Aynı zamanda negatif doğalı bilinç kesintilerine yol açan toplumsal şiddet, dijital ağ platformlarında "siber terörizm" kavramı altında hem bireylerin hem de toplumların travmatize edilerek kontrol altında tutulmasına ve idare edilmesine sebep olmaktadır. Yeniden vurgulanmak istendiği üzere terör olaylarından sonra bireylerde küçümsenemeyecek oranlarda dissosiyatif bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu, madde kullanım bozuklukları, anksiyete bozuklukları ve majör depresyon bozukluğu görülebilmektedir. Bireylerin savaş ve terör gibi şiddetli düzeydeki travmatik olaylarla başa çıkabilmeleri ve bu sürece uyum sağlamaya yönelimli olarak başlayan ve sonrasında bir psikiyatrik hastalığa dönüşen bu psikopatolojilerin bir halk sağlığı sorunu olarak mümkün olabilen en kısa sürede travma temelli bir yaklaşımla tedavi edilmeleri profesyonel bir gerekliliktir. Bu doğrultuda, uluslararası güvenlik ve terör kavramlarının psikotarih ve psikotravma-

toloji perspektifinde konumlandırılarak daha fonksiyonel ve etkin önleme politikalarının geliştirilmesinin bu toplumsal şiddet olaylarına karşı uzun dönemli önleme stratejilerine önemli ve öncelikli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (Öztürk & Derin, 2020; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021).

Kaynaklar

Ciottone, G. R. (2016). Introduction to Disaster Medicine. In Ciottone's Disaster Medicine. Amsterdam: Elsevier. p. 2-5.

Crenshaw, M. (1990). Questions to be Answered, Research to be Done, Knowledge to be Applied. In Reich W, Ed. Origins of Terrorism; Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind. 1st ed. New York: Cambridge University Press. p. 247-60.

deMause, L. (1979). Historical group fantasies. The Journal of psychohistory, 7(1), 1.

deMause, L. (1981). The fetal origins of history. The Journal of psychohistory, 9(1), 1.

deMause, L. (1997). The psychogenic theory of history. The Journal of psychohistory, 25(2), 112.

Derin, G., & Öztürk, E. (2019). Adli Bilimler Açısından Uluslararası Güvenlik ve Terör: Psikotravmatolojik Bir Yaklaşım. II. Türk Adli Bilimler Kongresi ve X. Adli Tıp Çalıştayı Kongre Bildiri Kitabı, 130-148.

Derin, G., & Öztürk, E. (2020). Savaş ve Terörizm: Psikotravmatolojik Temelli Teorik Bir Yaklaşım. Aydın İnsan ve Toplum Dergisi, 6(1), 11-36.

Hudson, R. A. (2018). Who Becomes a Terrorist and Why?: The Psychology and Sociology of Terrorism (1.st ed.). Simon and Schuster. Washington D.C: Federal Research Division of the Library of Congress.

Gurr, T. R. (1989). Political terrorism: Historical antecedents and contemporary trends. Violence in America, 2, 201-30.

Martin, G. (2017). Terörizm Kavramlar ve Kuramlar. (İ. Çapçıoğlu, B. Metin, Çev.). Ankara: Adres Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2003.)

Öztürk, E. (2018). Psikotarih Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon, Celbiş O, editör. Turaz Akademi 2018. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi. s. 92-106.

Öztürk, E. (2020a). Psikotarih, Travma ve Dissosiyasyon: Çocukluk Çağı Travmaları, Savaşlar ve Dissosiyasyonun Anamnezi. E, Öztürk. (Ed.). Psikotarih içinde. 1. Baskı. (1-21). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2020b). Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. 1-210.

Öztürk, E. (2020c). Siber Toplumlar ve Siber Hayatlar: Dissosiyojen Bir Ajan Olarak Dijital İletişim Ağları. E. Öztürk, (Eds), Siber Psikoloji içinde (1-13). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E., & Derin, G. (2020). Terör ve Travma: Psikotravmatolojik Bir Değerlendirme. F, Aşıcıoğlu. (Ed.). Uluslararası Güvenlik ve Terör içinde. 1. Baskı. (14-24). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E., & Erdoğan, B. (2021). Dissociogenic components of oppression and obedience in regards to psychotraumatology and psychohistory. Medicine-Science, 10(3), 1059-1068.

Öztürk, E., Erdoğan, B., & Derin, G. (2021). Psychotraumatology and dissociation: A theoretical and clinical approach. Medicine-Science, 10(1), 246-254.

Pfefferbaum, B. (2003). Victims of Terror and The Media. In: Silke A, ed. Terrorists, victims and Society. England: John Wiley and Sons. p.175-87.

Rosenheck, R., & Fontana, A. (1998). Transgenerational effects of abusive violence on the children of Vietnam combat veterans. Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies, 11(4), 731-742.

Shalev, A. Y. (2002). Treating survivors in the immediate aftermath of traumatic events. Treating trauma survivors with PTSD, 157-188.

Türel, F. İ., Öztürk, E., & Çalıcı, C. (2018a). Psikotarih Açısından Toplumsal Şiddet Olaylarının Grup Dinamikleri ve Psikolojisi. Celbiş, O. editör. Turaz Akademi 2018. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi. s. 34-46.

van der Kork, B. (2002). The Assessment and Treatment of Complex PTSD. In: Yehuda R, Ed. Psychological Trauma. New York: Academic Press.

Weimann, G. (2008). The psychology of mass-mediated terrorism. American behavioral scientist, 52(1), 69-86.